

Actualisatie begraafplaatsenbeleid gemeente Neder-Betuwe

Beleidsplan 2012 – 2015

Beheerplan 2012 - 2030

Versiedatum:	<u>4 januari 2012</u>
Opdrachtgever	Gemeente Neder-Betuwe Postbus 20 4043 ZG OPHEUSDEN
Contactpersoon	de heer T. Eekhoutte
Door	Genius Loci Begraafplaatsadviseurs Postbus 371 5280 AJ Boxtel
Telefoon	(0411) 650 070
Fax	(0411) 610 552
E-mail	info@geniusloci.nl
Internet	www.geniusloci.nl
Project	B1339CA1 Neder-Betuwe, advisering begraafplaatsen
Projectleider	J. van Roosmalen
Samenstelling	J. van Roosmalen
Aantal pagina's	30
Bestand	B1339CA1 2012-01-04 Beleidsplan 2012 2015
Controle	JvR
Datum controle	04-01-2012

Niets uit deze rapportage mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronisch, in gegevensbestanden of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande toestemming van de opdrachtgever.

Genius Loci is gecertificeerd volgens NEN-EN-ISO-9001:2008

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	1
2	Beleidskader.....	2
2.1	Drie centrale begraafplaatsen	2
2.1.1	<i>Uitgangspunten</i>	2
2.1.2	<i>Juridische status graven onbepaalde tijd</i>	2
2.1.3	<i>Geactualiseerde behoefte- en capaciteitsbepaling 2011</i>	2
2.1.4	<i>Monitoring behoefte en capaciteit</i>	4
2.1.5	<i>Communicatie</i>	4
2.2	Versobering ruimtelijke kwaliteit	4
2.2.1	<i>Kerntakendiscussie</i>	4
2.2.2	<i>Inrichting</i>	4
2.3	Eén gemeentelijke aula	5
2.4	Koppeling beleid en middelen.....	6
2.5	Toename dekkinggraad.....	7

Bijlagen

1. Huidige budgetten Begraafplaatsen begroting 2012
2. Financiële aspecten
3. Uitvoeringsplan

1 Inleiding

In 2009 heeft de gemeente Neder-Betuwe haar begraafplaatsenbeleid vastgesteld. Recentelijk hebben diverse ontwikkelingen plaatsgevonden, zowel op het gebied van begraafplaatsbeheer in het algemeen¹ als op het gebied van het begraafplaatsenbeheer in de gemeente Neder-Betuwe in het bijzonder.

Naar aanleiding van de kerntakendiscussie is bekeken in welke mate bezuinigingen mogelijk zijn in het gemeentelijk begraafplaatsenbeheer. Daarnaast is er ten opzichte van 2009 nu een beter inzicht in de beschikbare en totale capaciteit van de begraafplaatsen als gevolg van een eerste administratieve inventarisatie en het opstellen van (her)inrichtingsplannen. Volgens huidig inzicht kan naar verwachting nog voor een langere periode in de behoefte worden voorzien. Een uitbreiding van begraafcapaciteit is de komende jaren nog niet aan de orde.

Deze ontwikkelingen hebben ertoe geleid dat de gemeente haar begraafplaatsenbeleid wil actualiseren. Het nieuwe beleid kent vijf speerpunten:

- drie centrale gemeentelijke begraafplaatsen;
- versobering van de ruimtelijke kwaliteit;
- één gemeentelijke aula;
- koppeling van beleid en middelen;
- oplopende dekkingspercentage.

In deze rapportage worden in hoofdstuk 2 de speerpunten nader toegelicht. Het geeft een beeld van het beleid voor de periode 2012 – 2015 en een globale doorkijk naar de periode daarna. In 2015 zal het beleidsplan worden geactualiseerd voor de periode 2016 – 2020.

Toepassing van het beleid leidt tot uitvoering van diverse activiteiten. In bijlage 1 is een overzicht weergegeven van de budgetten voor het gemeentelijk begraafplaatsbeheer in de begroting van 2012. In bijlage 2 is vervolgens een overzicht weergegeven van de uit te voeren activiteiten, het moment waarop deze zullen worden uitgevoerd, de begrote kosten en de dekking van deze kosten. In deze bijlage is tevens aangegeven wat de effecten van deze activiteiten zijn op de exploitatie van de gemeentelijke begraafplaatsen. In bijlage 3 wordt nader ingegaan op een aantal aspecten met betrekking tot de uitvoering van het beleid.

---

¹ Bijvoorbeeld : wijziging Wet op de Lijkbezorging per 1/1/2010

2 Beleidskader

2.1 Drie centrale begraafplaatsen

2.1.1 *Uitgangspunten*

De begraafplaatsen Markstraat (Opheusden), Kalkestraat (Dodewaard) en De Hoef (Ochten) vormen de drie centrale begraafplaatsen waar nieuwe graven worden uitgegeven.

Op de begraafplaatsen Dalwagenseweg (Opheusden), Nedereindsestraat (Kesteren) en Hiense Kerk (Dodewaard) worden geen nieuwe graven meer uitgegeven. Op deze begraafplaatsen kan alleen nog worden begraven in bestaande graven met een lopend grafrecht.

Op alle begraafplaatsen, met uitzondering van de begraafplaats bij de Dodewaardse kerk, wordt voor alle particuliere graven de mogelijkheid tot schudden (een vorm van ruimen waarbij de stoffelijke resten onderin hetzelfde graf opnieuw worden begraven) en hergebruik aangeboden. Deze vorm van ruimen vindt alleen plaats op verzoek van de nabestaanden en heeft als doel een gedeeltelijk hergebruik van een graf binnen het lopend grafrecht. Het schudden van een graf blijft dus ook mogelijk op de begraafplaatsen Dalwagenseweg (Opheusden), Nedereindsestraat (Kesteren) en Hiense kerk (Dodewaard).

De begraafplaats bij de Dodewaardse kerk is reeds sinds lange tijd gesloten. Op deze begraafplaats vinden geen lijkbezorgingen meer plaats.

2.1.2 *Juridische status graven onbepaalde tijd*

Bij de voorbereidingen van toekomstige ruimingen zal ten aanzien van graven die zijn uitgegeven voor onbepaalde tijd een wijziging van de juridische status noodzakelijk zijn. In veel gevallen kan (op basis van voorwaarden uit de beheersverordening die van toepassing was bij uitgifte van het graf) het grafrecht door het bestuur (in veel gevallen het college of de burgemeester) worden beëindigd. In dat geval komen deze graven in aanmerking voor ruiming en hergebruik. Daarnaast zal er een aantal graven zijn dat is uitgegeven voor onbepaalde tijd, waarvan de rechthebbende onbekend is en waarvan (dus) niet bekend is of er nog belangstelling is voor het graf. In principe (juridisch) moeten deze graven in stand worden gehouden. Het bestuur kan in dat geval echter overwegen om ook deze graven te beschouwen als graven waarvan het grafrecht is beëindigd. Een wijziging van de juridische status, zoals hierboven is beschreven, zal telkens ter besluitvorming aan de raad worden voorgelegd.

2.1.3 *Geactualiseerde behoefte- en capaciteitsbepaling 2011*

De behoefte- en capaciteitsbepaling uit 2008 is geactualiseerd voor zowel de gewone graven als voor de asbestemmingen. De geactualiseerde bepaling leidt tot een schatting van de verhouding tussen behoefte en capaciteit.

Gewone graven (graven bedoeld voor niet gecremeerde stoffelijke resten)

Uitgangspunten:

- basis: behoefte en capaciteitsbepaling 2008 - 2057 uit toekomstvisie (d.d. 2009);
- behoeftebepaling gecorrigeerd naar periode 2012 - 2057 op basis van berekende

- behoefte 2008 – 2011 uit prognose;
- capaciteitsbepaling toekomstvisie gecorrigeerd naar situatie 2011 op basis van huidige inzichten;
  - rekenresultaten vormen een globale schatting;
  - actieve begraving op begraafplaatsen Markstraat, De Hoef, Kalkestraat:
    - o berekende behoefte Dalwagenseweg en Nedereindsestraat is toegevoegd aan behoefte Markstraat;
    - o berekende behoefte Hiense Kerk is toegevoegd aan behoefte Kalkestraat;
  - op basis van grondwaterpeilingen is begraven in 2 lagen op de begraafplaatsen De Hoef en Kalkestraat ongewenst. Op Markstraat is dit op het opgehoogd deel wel mogelijk. Er is uitgegaan van begraven in 1 laag op de begraafplaatsen De Hoef en Kalkestraat en op 50% van Markstraat.
  - de beschikbare capaciteit bestaat uit (aantal graven):

<u>Markstraat</u>	<u>1.594</u>	
Vrij		129
Uitbreiding opgehoogd deel Markstraat (2-diep)		875
Inbreiding (1- en 2-diep)		590
<u>Kalkestraat</u>	<u>515</u>	
Vrij		55
Te ruimen 2012 (voorlopig resultaat)		460
<u>De Hoef</u>	<u>924</u>	
Vrij		924
  - het vermelde aantal te ruimen graven op begraafplaats Kalkestraat is het voorlopig resultaat van de administratieve inventarisatie. Een laatste (juridische) controle wordt thans uitgevoerd;
  - In onderstaande tabel is aangegeven in welke mate met de beschikbare capaciteit in de behoefte kan worden voorzien.

Behoefte en capaciteit gewone graven (1-diep) 2012 – 2057 (excl. asbestemmingen)

Begraafplaats	BEHOEFTE	BESCHIKBARE CAPACITEIT	
	Behoefte 2012 - 2057 (bij 1-diep*)	Lege + te ruimen graven	Ruimte tot
<i>Kernen Opheusden en Kesteren:</i>			
Dalwagenseweg, Opheusden	170		
Nedereindsestraat, Kesteren	104		
Markstraat, Opheusden	3.380	1.594	2031
<i>Kern Ochten:</i>			
De Hoef, Ochten	1.335	924	2044
<i>Kern Dodewaard</i>			
Dodewaardse kerk, Dodewaard	0		
Hiense kerk, Dodewaard	55		
Kalkestraat, Dodewaard	2.809	515	2023
Totaal	7.852	3.033	

*) alleen op Kalkestraat en De Hoef en 50% Markstraat

Uit de tabel blijkt dat op de begraafplaats Kalkestraat tot ca. 2023 in de behoefte kan worden

voorzien. Op de andere twee begraafplaatsen is nog langer capaciteit beschikbaar. Door toepassing van periodieke ruimingen elke 10 jaar wordt voor die tijd door ruiming opnieuw capaciteit gegenereerd voor de periode daarna.

Volgens de huidige inzichten zal ook bij toepassing van een actief ruimingsbeleid op lange termijn een uitbreiding van de begraafcapaciteit nodig zijn op de begraafplaatsen Kalkestraat en Markstraat. Op begraafplaats De Hoef is sprake van een overcapaciteit.

2.1.4 *Monitoring behoefte en capaciteit*

De lopende activiteiten ten behoeve van toekomstige uitbreidingen van de begraafplaatsen zijn stopgezet. De komende jaren zal een actieve monitoring plaatsvinden, waarbij het jaarlijks aantal asbestemmingen en het jaarlijks aantal gewone begravingen per begraafplaats nauwlettend zullen worden gevolgd. Op basis van de monitoringsresultaten kan steeds opnieuw worden bepaald in welke mate nieuwe ontwikkelingen van invloed zijn op de verhouding tussen behoefte en capaciteit. Daarmee kan steeds opnieuw worden gezien in welke mate en op welke termijn eventueel een uitbreiding van de capaciteit noodzakelijk is. Daarnaast zal regelmatig (op basis van de resultaten van een periode van 5 jaar) worden bepaald of het aantal asbestemmingen van invloed is op het aantal gewone begravingen en in welke mate dit van invloed is op de behoefte aan begraafcapaciteit.

2.1.5 *Communicatie*

Bij de uitvoering van het begraafplaatsenbeleid is de communicatie met nabestaanden en andere belanghebbenden van groot belang. Het is belangrijk om de burgers op een positieve manier te betrekken bij het gemeentelijk begraafplaatsenbeheer. Nabestaanden en belanghebbenden zullen op verschillende manieren tijdig worden geïnformeerd over ontwikkelingen op de gemeentelijke begraafplaatsen in het algemeen en de ontwikkelingen ten aanzien van de graven van hun dierbaren in het bijzonder. Alle communicatieactiviteiten zullen worden vastgelegd in een communicatieplan.

2.2 *Versobering ruimtelijke kwaliteit*

2.2.1 *Kerntakendiscussie*

De kerntakendiscussie die in de gemeente Neder-Betuwe is gevoerd heeft geleid tot een opdracht voor een bezuiniging van € 50.000,- op het gemeentelijk begraafplaatsenbeheer. Een heroriëntatie van het onderhoudsniveau en de uitvoering enerzijds en een aanbestedingsvoordeel anderzijds hebben geleid tot een structurele kostenbesparing van € 50.000,-. Daarmee is de doelstelling vanuit de kerntakendiscussie bereikt.

2.2.2 *Inrichting*

Ruimtelijke beleving op een begraafplaats wordt voor een belangrijk deel bepaald door de inrichting en vormgeving, de toegepaste materialen en het onderhoudsniveau. De ruimtelijke beleving op de gemeentelijke begraafplaatsen in Neder-Betuwe verschilt per begraafplaats. Dit is historisch bepaald. De voormalige gemeenten hadden ieder een eigen visie op de inrichting van de begraafplaatsen. Dit verschil is bijvoorbeeld duidelijk te zien door middel van een vergelijking tussen de begraafplaats aan de Kalkestraat (voormalige gemeente Dodewaard) en de begraafplaats Markstraat (gemeente Neder-Betuwe).

De begraafplaats aan de Markstraat wordt gekenmerkt door een formele indeling in grafkamers van elkaar gescheiden door middel van groenblijvende hagen. De begraafplaats aan de Kalkestraat heeft juist een zeer open indeling, zonder een verdere fysieke afscheidingen van de

verschillende grafvelden (zie navolgende afbeeldingen).

Begraafplaats Markstraat   *Begraafplaats Kalkestraat*

De keuzes die zijn gemaakt bij de inrichting van een begraafplaats zijn bepalend voor de onderhoudsbehoefte. Arbeidsintensieve elementen, zoals bijvoorbeeld hagen, leiden tot een intensiever onderhoud. De gemiddelde jaarlijkse onderhoudslasten liggen bijvoorbeeld op de begraafplaats Markstraat hoger dan op begraafplaats Kalkestraat. Om die reden zal worden gekozen voor een gelijkwaardige ruimtelijke kwaliteit en toepassing van onderhoudsintensieve materialen op alle begraafplaatsen om daarmee op de jaarlijkse onderhoudskosten te kunnen besparen. Dit heeft betrekking op de inrichting van de begraafplaatsen. Het onderhoud op alle begraafplaatsen zal worden uitgevoerd op het huidige onderhoudsniveau blijven.

Het voornemen zal nader worden uitgewerkt, waarbij nader onderzoek wordt uitgevoerd om de mogelijkheden in beeld te brengen om bestaande onderhoudsintensieve elementen te verwijderen of te vervangen door onderhoudsintensieve elementen. Daarbij zullen van verschillende opties de gevolgen ten aanzien van de ruimtelijke kwaliteit in beeld worden gebracht en zal het effect worden bepaald op de begraafplaatsexploitatie.

Op begraafplaats Markstraat zal een inbreiding worden gerealiseerd door aanwezige groenvoorzieningen om te vormen tot grafvelden. Daarnaast zal bij de inrichting van nog niet ingerichte delen op deze begraafplaats worden gekozen voor een lagere ruimtelijke kwaliteit, met meer ruimte voor graven en minder ruimte voor beplanting.

2.3 Eén gemeentelijke aula

De gemeente Neder-Betuwe is eigenaar en beheerder van de aula's op de begraafplaatsen Markstraat in Opheusden en De Hoef in Ochten. De aula op De Hoef wordt verhuurd aan een uitvaartonderneming. Het huidige huurcontract loopt tot en met 31 maart 2013.

Op de begraafplaats Kalkestraat in Dodewaard is een aula aanwezig die eigendom is van Uitvaartvereniging Dodewaard. Deze vereniging is tevens beheerder van deze aula.

Voor deze aula's wordt door de gemeente een afzonderlijke productbegroting opgesteld.

De jaarlijkse lasten voor de aula's in Opheusden en Ochten bestaan uit :

- energieverbruik;

- onderhoud gebouwen;
- verzekeringen;
- toevoegingen aan reserves en voorzieningen;
- kapitaallasten.

Voor de aula in Dodewaard bestaan de jaarlijkse lasten voor de gemeente Neder-Betuwe uit de kosten voor klein onderhoud en de rentelasten die volgen uit renteloze leningen die aan Uitvaartvereniging Dodewaard zijn verstrekt.

De aula op de begraafplaats aan de Markstraat wordt intensiever gebruikt dan de aula op begraafplaats De Hoef. De exploitatie van de aula's is niet kostendekkend. De kostendekking van de aula op de begraafplaats aan de Markstraat is overigens hoger dan van de aula op De Hoef (in 2010 resp. 62% en 7%).

Met het oog op een besparing van jaarlijkse kosten zal worden gekozen voor één centrale gemeentelijke voorziening voor de gehele gemeente: de aula op de begraafplaats aan de Markstraat.

Om de kostendekking van de exploitatie van deze aula te verbeteren is een toename van de baten ten opzichte van de huidige situatie noodzakelijk. Er zal nader onderzocht worden in welke mate het gebruik van deze aula kan worden gestimuleerd, bijvoorbeeld door een aanpassing van de gebruiksvoorwaarden, een aanvulling van het huidige voorzieningenniveau of een verbetering van de huidige uitstraling. Daarnaast kan de kostendekking mogelijk worden verbeterd door een aanpassing van de gebruikstarieven.

De aula op De Hoef zal volledig worden afgestoten. Het huurcontract van de uitvaartverzorger zal na 31 maart 2013 niet worden verlengd. De gemeente zal op zoek gaan naar alternatieven voor het gebruik van de aula in de kern van Ochten of in de directe omgeving.

De bestemming van het gebouw na beëindiging van het gebruik als gemeentelijke aula zal nader worden bekeken. Een mogelijkheid is de verkoop van de aula aan derden, waarbij de opbrengst minimaal de boekwaarde moet dekken. Een andere mogelijkheid is de bestemming van het gebouw veranderen en het separaat verkopen.

2.4 Koppeling beleid en middelen

Bij uitvoering van het huidige begraafplaatsenbeleid zijn drie gemeentelijke afdelingen betrokken:

- afdeling Gemeentewinkel;
- afdeling Grondgebied;
- afdeling Financiën.

Elke afdeling heeft hierin haar eigen taken en verantwoordelijkheden, stelt daarvoor haar eigen budgetten vast en zorgt zelf voor de budgetbewaking.

Om de efficiency en doeltreffendheid te verbeteren zal ervoor worden gekozen om de diverse onderlinge projecten en activiteiten die betrekking hebben op de lijkbezorging en het beheer en gebruik van de gemeentelijke begraafplaatsen te bundelen tot één totale productbegroting lijkbezorging en begraafplaatsen. De eindverantwoordelijkheid voor dit product wordt ondergebracht bij één afdeling. In 2012 zal hierin een definitieve keuze worden gemaakt. Deze afdeling stelt een meerjarenbegroting op en bewaakt de budgetten. De overige afdelingen hebben hierbij een ondersteunende rol.

2.5 Toename dekkingsgraad

In 2012 is er naar verwachting sprake van een kostendekking van ca. 79% voor het totale beheer van alle gemeentelijke begraafplaatsen en aula's.

Het toekomstig begraafplaatsenbeleid richt zich op een oplopende kostendekking met een streven tot volledige kostendekking op termijn. Hierbij zal voortdurend aandacht worden besteed aan:

- besparing van kosten:
  - o effectief ruimtegebruik;
  - o ruimtelijke kwaliteit afgestemd op functionaliteit;
  - o efficiënte en doeltreffende organisatie;
  - o transparante kostentoerekening;
- optimalisering van baten.

In bijlage 2 wordt een kostenoverzicht en een dekkingsvoorstel gegeven van de maatregelen die volgen uit dit beleidsplan. Tevens is aangegeven wat het effect hiervan is op de begraafplaatsexploitatie.

Bijlagen

Bijlage 1 Huidige budgetten Begraafplaatsen begroting 2012

Huidige budgetten Begraafplaatsen begroting 2012

	Belastingen	Onderhoud	Kapitaallasten	Overig	Totaal per object
Begraafplaats Markstraat	476	63.000	64.943		128.419
Begraafplaats De Hoef	587	32.000	21.897		54.484
Begraafplaats Kalkestraat	219	24.000	3.235		27.454
Begraafplaats Dalwagenseweg		14.000			14.000
Begraafplaats Nedereindsestraat		12.000			12.000
Begraafplaats Hlensekerk		4.000			4.000
Begraafplaats Dodewaardse kerk		6.000			6.000
Kosten begravingen				29.000 1)	29.000
Overige niet toe te rekenen		7.751		51.794 2)	59.545
Kosten begraafplaatsen	1.282	162.751	90.075	80.794	0 334.902
Rouwcentra Markstraat		4.554	26.823	378	31.755
Opbrengst wegens verhuur					20.097
t.i.v. gemeente blijvend					<u>11.658</u>
Rouwcentra De Hoef		4.660	12.238	319	17.217
Opbrengst wegens verhuur					1.000
t.i.v. gemeente blijvend					<u>16.217</u>
Rouwcentra Dodewaard		650	8.053		8.703
Ten laste van de gemeente blijvend aandeel in Rouwcentra					<u>36.578</u>
Bedrijfsvoeringskosten:					
Doorberekening vanuit de kostenplaats Gemeentewinkel 789 uur					59.000
Doorberekening vanuit de kostenplaats Grondgebied 318 uur					<u>30.000</u>
					89.000
Totaal lasten op product begraafplaatsen					460.480
Verwachte opbrengsten:					
			grafrechten		312.200
			onderhoud afkoop		25.000
			TOTAAL		337.200
In oorspronkelijke begroting 2012 wordt rekening gehouden met voor de gemeente blijvende lasten					123.280

1). Kosten begravingen betreft ca. 120 begrafenissen per jaar, maakt niet uit op welke begraafplaats.

2.) De overige niet aan begraafplaatsen toe te rekenen kosten betreffen ondermeer:

- Keuring en vervanging van liften en bekisting; reparaties hekwerken, watersystemen, banken en prullenbakken.
- Vervanging en inboet en verwijderen dode en zieke bomen
- Noodzakelijke vervanging liften en bekistingen

Bijlage 2 Financiële aspecten

2.1 Kostenbegroting en uitvoeringsprogramma

2.2 Dekkingsvoorstel

2.3 Effect op exploitatie

Bijlage 2.1:

Kostenbegroting en uitvoeringsprogramma

In deze bijlage is een kostenoverzicht weergegeven van de genoemde activiteiten.

Een dekkingsvoorstel is uitgewerkt in bijlage 2.2. Aansluitend op het overzicht is het effect weergegeven op de begraafplaatsexploitatie in bijlage 2.3. De activiteiten worden in bijlage 2 nader toegelicht.

In het navolgend kostenoverzicht is voor elke activiteit aangegeven wat de totale kosten zullen zijn, waarbij een onderscheid is gemaakt in eenmalige investeringen (incidenteel) en jaarlijkse kosten (structureel).

In het overzicht is aangegeven wanneer naar verwachting de kosten zullen worden gemaakt.

Daarbij is een onderscheid in

- korte termijn (2012 – 2015: weergave per jaar);
- middellange termijn (2016 – 2020: weergaven per 5 jaar);
- lange termijn (2021 – 2030: weergave per 10 jaar).

Voor alle genoemde bedragen geldt:

- inclusief BTW;
- prijspeil 2011.

Kostenbegroting en uitvoeringsprogramma

Prijspeil 2011, Inclusief BTW

Maatregel	Investering 2012-2015	Jaarlijkse kosten	Moment van uitvoering				Investering en kosten vanaf 2016	
			2012	2013	2014	2015		
Algemeen ruimingsbeleid	Investering	Jaarlijks	2012	2013	2014	2015	2016-2020	2021-2030
Concretiseren procesbeschrijvingen voorbereidend traject ruiming	€ 3.000		€ 3.000					
Grootschalige ruiming Kalkestraat (inhaalstag)	€ 137.000		€ 137.000					
Grootschalige ruiming Marktstraat (inhaalstag)	€ 48.000		€ 48.000					
Grootschalige ruiming De Hoef (inhaalstag)	€ -		€ -					
Grootschalige bovengronds ruiming Dalwagenseweg, Nedereindsestraat, Hiense kerk(inhaalstag)	€ 22.000		€ 22.000					
Periodieke ruiming urnengraven en urnennissen	€ 200	€ 200	€ 200	€ 200	€ 200	€ 200	€ 1.000	€ 2.000
Grootschalige ondergrondse ruiming Kalkestraat (periodiek)								€ 103.000
Grootschalige ondergrondse ruiming Marktstraat(periodiek)								€ 108.000
Grootschalige ondergrondse ruiming De Hoef (periodiek)								€ 48.000
Actieve bovengronds ruiming op alle begraafplaatsen	€ 7.000	€ 7.000	€ 7.000	€ 7.000	€ 7.000	€ 7.000	€ 35.000	€ 70.000
Begraafplaatsadministratie incl. GIS	Investering	Jaarlijks	2012	2013	2014	2015	2016-2020	2021-2030
Achterhalen belangstelling graven / vaststellen juridische status (inhaalstag)								
- Kalkestraat (afronding)	€ 18.000		€ 18.000					
- Marktstraat en De Hoef	€ 54.000		€ 27.000					
- Dalwagenseweg, Nedereindsestraat, Hiense kerk	€ 31.000		€ 15.500	€ 15.500				
Communicatie		€ 8.000	€ 8.000	€ 8.000	€ 8.000	€ 8.000	€ 40.000	€ 80.000
Automatisering	€ 15.000		€ 15.000					
Cultuurtechnische aspecten	Investering	Jaarlijks	2012	2013	2014	2015	2016-2020	2021-2030
Monitoring grondwaterpeil	€ 22.500		€ 7.500	€ 7.500	€ 7.500			
Onderzoek verlagings grondwaterpeil	€ 9.000		€ 9.000					
Maatregelen verlagings grondwaterpeil	€ 50.000		€ 50.000					

	Investering	Jaarlijks	2012	2013	2014	2015	2016-2020	2021-2030
Historisch waardevolle graven		€ 6.000					€ 30.000	€ 60.000
Onderhoud historische graven								
Schoonheid en capaciteit	Investering	Jaarlijks	2012	2013	2014	2015	2016-2020	2021-2030
Monitoring ijkbezorging (o.a. vanwege invloeden van buitenaf)		intern	x	x	x	x	x	x
Uitbreiding urnenmuur Kalkestraat	€ 25.000		€ 25.000					
Regelgeving	Investering	Jaarlijks	2012	2013	2014	2015	2016-2020	2021-2030
Aanpassing verordeningen en nadere regels voortkomend uit beleidsplan 2012 - 2015	€ 5.000		€ 5.000					€ 5.000
Aanpassing verordeningen en nadere regels (periodiek)								
Communicatie	Investering	Jaarlijks	2012	2013	2014	2015	2016-2020	2021-2030
Opstellen communicatieplan	€ 10.000		€ 10.000					
Ruimtelijke kwaliteit	Investering	Jaarlijks	2012	2013	2014	2015	2016-2020	2021-2030
Onderzoek mogelijkheden versobering beeldkwaliteit	€ 4.000		€ 4.000					
Kosten herinrichting tbv versobering beeldkwaliteit	€ 30.000		€ 15.000					
Kostenbesparing versobering onderhoudslasten		€ 10.000-	€ 10.000-	€ 10.000-	€ 10.000-	€ 10.000-	€ 50.000-	€ 100.000-
Inrichting opgehoogd deel Marktstraat	€ 187.000		€ 187.000					
Inbreiding Marktstraat	€ 70.000		€ 29.000				€ 35.000	
Herinrichting Kalkestraat na ruiming								
- voorbereiding	€ 12.000		€ 12.000					
Aula's	Investering	Jaarlijks	2012	2013	2014	2015	2016-2020	2021-2030
Een gemeentelijke aula (Marktstraat)								
- Investering omvorming locatiesituatie aula De Hoef	€ 25.000			€ 25.000				
- Onderzoek alternatief voor aula De Hoef	intern		x					
- Kostenbesparing (vanwege opheffen/afstoten De Hoef)		€ 17.000-		€ 17.000-			€ 85.000-	€ 170.000-

Overig beleid	Investering	Jaarlijks	2012	2013	2014	2015	2016-2020	2021-2030
Opstellen overig beleid:								
- Lijkbezorging van gemeentewege	€ 4.000			€ 4.000				
- Islamitisch begraven	€ 4.000			€ 4.000				
- Begraven op eigen terrein	€ 4.000			€ 4.000				
Verkenning verzelfstandig begraafplaatsenbeheer	intern			x				
Opstellen fasering toerekening kosten oude begraafplaatsen	intern			x				
Totaal	Investering	Jaarlijks	2012	2013	2014	2015	2016-2020	2021-2030
Totaal investeringen 2012 - 2015	€ 789.500		€ 478.500	€ 247.000	€ 23.000	€ 41.000		
Totaal aanvullende jaarlijkse kosten		€ 21.200	€ 15.200	€ 16.700	€ 17.200	€ 18.200	€ 106.000	€ 212.000
Totaal aanvullende kosten 2012 - 2015			€ 493.700	€ 263.700	€ 40.200	€ 59.200		
Totaal investeringen en aanvullende jaarlijkse kosten vanaf 2016							€ 141.000	€ 476.000

Bijlage 2.2:
Dekkingsvoorstel

De kostenbegroting zoals deze in bijlage 2.1 is opgesteld zal worden beschouwd als een beheerplan voor een periode van 19 jaar (2012 – 2030). Voor de uitvoering van dit beheerplan is in totaal € 1.473.800,- nodig (zie onderstaand overzicht, de genoemde bedragen zijn overgenomen uit bijlage 2.1).

TOTALEN	2012	2013	2014	2015	2016 - 2020	2021-2030	2012 - 2030
Investerings (incidenteel)	€ 478.500	€ 247.000	€ 23.000	€ 41.000	€ 35.000	€ 264.000	€ 1.088.500
Aanvullende jaarlijkse kosten (structureel)	€ 15.200	€ 16.700	€ 17.200	€ 18.200	€ 106.000	€ 212.000	€ 385.300
Totaal	€ 493.700	€ 263.700	€ 40.200	€ 59.200	€ 141.000	€ 476.000	€ 1.473.800

Voorgesteld wordt om huidige reserve begraafplaatsen ad € 1.108.000,- te laten vrijvallen en het vrijkomende bedrag te storten in de nieuw te vormen voorziening beheer begraafplaatsen.

Voor de uitvoering van dit beheerplan is in totaal € 1.473.800 nodig. Na omvorming van de reserve in een voorziening beheerplan begraafplaatsen resulteert een tekort van € 365.800 (€ 1.473.800 - € 1.108.000). Verspreid over 19 jaar houdt dit een extra jaarlijkse last in van € 19.300. Deze extra last kan worden gedekt uit de extra opbrengst van € 25.000.

VERLOOP EGALISATIEVOORZIENING	2012	2013	2014	2015	2016-2020	2021-2030
Stand 01-01	€ 1.108.000	€ 633.600	€ 389.200	€ 368.300	€ 328.400	€ 283.900
Bestedingen	€ 493.700	€ 263.700	€ 40.200	€ 59.200	€ 141.000	€ 476.000
Storting	€ 19.300	€ 19.300	€ 19.300	€ 19.300	€ 96.500	€ 193.000
Ultimo jaar	€ 633.600	€ 389.200	€ 368.300	€ 328.400	€ 283.900	€ 900

Bijlage 2.3:
Effect op exploitatiebegroting

Zowel in de begroting voor 2012 als in de presentatie aan de Raad rondom het thema begraafplaatsen (d.d. 28 april 2011) zijn de huidige financiële kaders van de voorziening niet opgenomen. De toepassing van de voorziening leidt mede tot een verbetering van het dekkingspercentage met ca. 7% in 2015 ten opzichte van de huidige begroting voor 2015.

Uit de voorlopige resultaten van 2011 blijkt dat de baten hoger uitvallen vanwege extra opbrengsten uit verlengingen. Deze verlengingen zijn onder andere het gevolg van een actief administratiebeheer. Op dit moment is nog niet duidelijk in welke mate hier sprake is van een structurele verhoging van de baten. Voor de meerjarenbegroting wordt uitgegaan van een structurele toename tot € 350.000,-.

De voorgenomen activiteiten leiden tot jaarlijkse besparingen. De verwachte besparingen zijn aangegeven in bijlage 2.1.

Onderstaand overzicht geeft de situatie weer, waarin de extra lasten, de aanpassing van de baten en de besparingen zijn verrekend.

De wijzigingen ten opzichte van het eerder gepresenteerde overzicht in november 2011 zijn cursief weergegeven.

	2012	2013	2014	2015
Jaarlijkse lasten				
Begraafplaatsen	€ 334.902	€ 319.159	€ 297.730	€ 296.470
Aula's	€ 57.675	€ 56.524	€ 55.374	€ 54.223
Bedrijfsvoering	€ 89.000	€ 89.000	€ 89.000	€ 89.000
<i>Extra lasten uit beheerplan</i>	€ 19.265	€ 19.265	€ 19.265	€ 19.265
<i>Besparing bedrijfsvoering</i>	€ 32.925-	€ 32.925-	€ 32.925-	€ 32.925-
<i>Besparing door afstoting de Hoef</i>			€ 17.000-	€ 17.000-
<i>Besparing door versobering</i>		€ 10.000-	€ 10.000-	€ 10.000-
<i>Verlaging budget onderhoud</i>		€ 30.000-	€ 30.000-	€ 30.000-
Totaal lasten	€ 467.917	€ 411.023	€ 371.444	€ 369.033
Baten				
Verhuur aula's	€ 21.097	€ 21.097	€ 20.097	€ 20.097
Grafrechten notitie november	€ 362.200	€ 362.200	€ 362.200	€ 362.200
<i>Te hoge inschatting opbrengsten</i>	€ 12.200-	€ 12.200-	€ 12.200-	€ 12.200-
Subtotaal grafrechten	€ 350.000	€ 350.000	€ 350.000	€ 350.000
Totaal baten	€ 371.097	€ 371.097	€ 370.097	€ 370.097
Saldo ten laste van gemeente	€ 96.820	€ 39.926	€ 1.347	€ 1.064-
Dekkingspercentage	79%	90%	100%	100%

Uit het overzicht blijkt dat met ingang van 2014 er sprake zal zijn van een volledige kostendekking. Het positieve saldo zal worden toegevoegd aan de voorziening. De komende jaren zal een intensieve monitoring plaatsvinden van het verloop van de kosten en de baten. Omdat het jaarlijks aantal begrafenissen onmogelijk is te bepalen, wordt gebruik gemaakt van een egalisatievoorziening. Wanneer de opbrengsten uit grafrechten en leges voor het begraafplaatsenbeleid de daarmee te dekken kosten overschrijden, wordt de meeropbrengst gedoteerd aan een voorziening. Bij mogelijke tekorten wordt de voorziening aangesproken.

Bijlage 3 Uitvoeringsplan

Drie centrale begraafplaatsen

1. Inleidend

De uitvoeringstermijnen (2012 – 2030) zijn weergegeven in bijlage 2.1 (Kostenbegroting en uitvoeringsprogramma). Beleidswijzigingen in de periode 2012 – 2015 zullen in 2015 bij de actualisatie van het beleidsplan (voor de periode 2016 – 2020) worden verwerkt.

2. Algemeen ruimingsbeleid

2.1 *Werkwijze*

De gemeente Neder-Betuwe kiest voor een actief ruimingsbeleid. Het doel van ruimen is enerzijds om te komen tot een optimale benutting van de aanwezige begraafcapaciteit en anderzijds om ongewenste situaties in rechtsongelijkheid te voorkomen.

Bij het ruimen van graven wordt een onderscheid gemaakt tussen bovengronds ruimen (het verwijderen van het gedenkteken) en ondergronds ruimen (het verwijderen van de stoffelijke resten).

Het ondergronds ruimen geschiedt op twee manieren:

- het schudden van een graf waarbij de stoffelijke resten onderin hetzelfde graf opnieuw worden begraven;
- het werkelijke ruimen van een graf waarbij de stoffelijke resten uit het graf worden genomen en bijeen worden begraven in een verzamelgraf elders op de begraafplaats.

Beide vormen zullen worden toegepast.

Op de begraafplaatsen Dalwagenseweg, Nedereindsestraat en Hiense kerk zal in eerste instantie alleen bovengronds worden geruimd, waarbij steeds opnieuw gedenktekens worden verwijderd van graven waarvan het grafrecht is beëindigd. Het bovengronds ruimen wordt toegepast om een duidelijk verschil duidelijk te maken tussen de graven met een lopend grafrecht en de graven waarvan het grafrecht is verstreken. De maatregel moet voor de rechthebbenden een prikkel zijn om grafrechten te verlengen indien men het graf in stand wil houden.

Na verloop van tijd zullen op deze begraafplaatsen steeds meer graven bovengronds worden geruimd, waardoor langzaamaan een meer parkachtig beeld zal ontstaan: open ruimten / grasvlakten met incidenteel een gedenkteken. Deze begraafplaatsen worden daarmee langzaam omgevormd naar gedenkpark, met alleen behoud van historische en funeraire waarden. Op lange termijn verliezen deze terreinen hun bestemming als begraafplaats. Alle stoffelijke resten (ondergronds) zullen dan in één keer worden geruimd.

Op de begraafplaatsen Markstraat, Kalkestraat en De Hoef zal een actief ruimingsbeleid worden toegepast, waarbij graven waarvan het grafrecht is beëindigd (particuliere graven) of waarvan de uitgiftetermijn is verstreken (algemene graven) tijdig worden geruimd. Hierbij wordt een duidelijk onderscheid gemaakt tussen de bovengrondse en ondergrondse ruiming. Jaarlijks zal een rondgang op alle begraafplaatsen worden gemaakt, waarbij op basis van gegevens uit de begraafplaatsadministratie het gedenkteken wordt verwijderd van alle graven die daarvoor in aanmerking komen. Verwijdering geschiedt pas nadat hierover met de nabestaanden is gecommuniceerd in het kader van de navraag voor de belangstelling voor een graf. Indien

afstand wordt gedaan van het grafrecht of (in geval van een algemeen graf) er geen belangstelling is voor opgraving en herbegraving in een particulier graf, worden de gedenktekens verwijderd, afgevoerd en door derden vernietigd.

Periodiek (globaal 1x per 10 jaar) zal een grootschalige ruiming plaatsvinden, waarbij van deze graven ook de ondergrondse delen uit het graf worden verwijderd en bijeen worden gebracht in een verzamelgraf. Afhankelijk van de wenselijkheid en de mogelijkheden zal daarna een (gedeeltelijke) herinrichting plaatsvinden ter verbetering van de ruimtelijke kwaliteit. In sommige gevallen kan er een situatie ontstaan waarin de te handhaven waardevolle historische graven een beperking vormen in de mogelijkheden tot herinrichting. Indien nodig kan in een dergelijke situatie worden besloten om de historisch waardevolle graven te verplaatsen. In dat geval kan overwogen worden om op de begraafplaats een afzonderlijk deel aan te wijzen, waarop alle historisch waardevolle graven bijeen worden gebracht. Een dergelijk grafveld kan een waardevol inrichtingselement vormen, waarmee een gedeelte van het historisch karakter van een begraafplaats in stand wordt gehouden.

De ruimings- en herinrichtingwerkzaamheden zullen aansluitend als één werk worden uitgevoerd. Na afronding van de werkzaamheden kunnen op het geruimde (en eventueel opnieuw ingerichte) terrein opnieuw graven worden uitgegeven.

De werkzaamheden vinden plaats op basis van een vooraf op te stellen ruimings- en herinrichtingsplan en een bijbehorend bestek. De gegevens voor dit ruimingsplan worden verkregen vanuit de begraafplaatsadministratie. Het voorbereidend proces zal zodanig worden uitgevoerd dat de ondergrondse ruiming kunnen worden uitgevoerd in de drogere perioden (juni – september). Het gehele voorbereidende proces is in algemene zin beschreven in een notitie 'Procesbeschrijving Ruimingsbeleid', waarbij de diverse te nemen stappen worden toegelicht. Na vaststelling van dit beleidsplan zal de procesbeschrijving worden geconcretiseerd, waarbij de beschreven processen zullen worden afgestemd op de toekomstige situatie. De procesbeschrijvingen vormen een leidraad voor alle toekomstig uit te voeren ruiming.

De uitvoeringswerkzaamheden zullen worden uitbesteed aan gespecialiseerde bedrijven. Bij het ruimen van graven worden bij het opgraven de stoffelijke resten op zorgvuldige wijze verzameld. Hiervoor zal steeds gebruik worden gemaakt van kartonnen dozen. De dozen worden gevuld met de stoffelijke resten, waarna de gevulde dozen in het verzamelgraf worden geplaatst. Deze methode leidt ertoe dat er enerzijds respectvol wordt omgegaan met de stoffelijke resten. Het is een nette manier om de stoffelijke resten te verplaatsen. Anderzijds is het voor degenen die de werkzaamheden uitvoeren een prettigere manier van werken.

2.2 *Verzamelgraf*

In de praktijk komen in principe twee verschillende vormen van verzamelgraven voor:

- volle grond;
- grafkelder.

Bij het gebruik van verzamelgraven in de volle grond worden de stoffelijke resten in een gegraven graf bijeen gebracht. Na afronding wordt het graf gevuld met grond. De afmeting van een verzamelgraf in de volle grond is variabel.

Verzamelgraven in de volle grond worden in de praktijk meestal gebruikt in geval van grootschalige ruiming. In de loop der tijd kan een dergelijk verzamelgraf verder worden uitgebreid. Een uitbreiding van het verzamelgraf betekent dat naast het bestaande grondgraf een volgend graf wordt gegraven dat op dezelfde wijze wordt gebruikt. Om te voorkomen dat

bij het graven van het tweede (of volgende) graf stoffelijke resten uit het vorige verzamelgraf worden aangetroffen, wordt daarbij altijd op enige afstand gebleven van het reeds in gebruik zijnde grafgedeelte.

Een andere methode is het gebruik van keldergraven. Deze kunnen variëren in afmeting. Keldergraven worden vaak aangelegd boven het niveau van de gemiddelde hoogste grondwaterstand om opdrijven te voorkomen. Na aanleg van de kelder worden de stoffelijke resten in de kelder gebracht. De kelder is meestal voorzien van een (of meerdere) openingen die worden afgedekt met een plaat of klep. Hiermee kan de kelder steeds opnieuw worden geopend en kunnen steeds opnieuw stoffelijke resten in een kelder worden gebracht. Keldergraven worden om die reden vaak gebruikt bij incidentele ruimingen. In de meeste gevallen wordt een grafkelder zodanig geplaatst dat de bovenkant net onder het maaiveld ligt. De bovenkant wordt vervolgens afgedekt met een dunne grondlaag, zodat de kelder niet zichtbaar is.

Het gebruik van een keldergraf als verzamelgraf is een duurdere oplossing dan het gebruik van een verzamelgraf in de vollegrond. Een verzamelgraf in de volle grond brengt geen extra investeringen met zich mee. Om die reden zal bij de grootschalige ruimingen in de gemeente Neder-Betuwe worden gekozen voor een verzamelgraf in de volle grond. Zodra op een begraafplaats een ondergrondse ruiming plaatsvindt zal op deze begraafplaats een verzamelgraf worden aangelegd. Voor tussentijdse incidentele ruimingen zal gebruik worden gemaakt van een grafkelder als verzamelgraf. De locatie van het verzamelgraf wordt bepaald in de voorbereidingsfase van een ruimings- en herinrichtingsplan.

De gemeente Neder-Betuwe kiest voor het aanbrengen van een neutraal gedenkteken op de locatie van het verzamelgraf. Door plaatsing van een monument op een verzamelgraf waarin de restanten van de ruimingen zijn bijgezet kan worden gezorgd voor een waardige afsluiting van graf ruimingen ter nagedachtenis aan de gestorvenen die aldaar waren begraven. Voor de nabestaanden kan een monument op een verzamelgraf een belangrijk functie vervullen omdat het monument de plek markeert waar de dierbare uiteindelijk begraven is, zodat nabestaanden de gelegenheid hebben om op deze plek te gedenken. Bovendien geeft een monument blijk van respectvolle omgang met nabestaanden en overledenen. De definitieve vorm van de gedenktekens zal nader worden bepaald bij de voorbereiding van de ruimingen.

2.3

Asbestemmingen

Bovenstaand beleid is tevens van toepassing op het ruimen van urnengraven en -nissen. Bij het ruimen van urnen betreft het de urnen die aan de gemeente vervallen na beëindiging van het grafrecht of de uitgiftetermijn (algemene graven of nissen).

Het verschil met het ruimen van 'gewone graven' is echter dat de periodieke ruimingen jaarlijks plaatsvinden. Jaarlijks worden de urnen verwijderd uit de graven en nissen die daarvoor in aanmerking komen.

Wanneer de nabestaanden niet over de urn willen beschikken, zal de as door of namens de gemeente worden verstrooid op een daartoe aangewezen terrein op de begraafplaats. Desgewenst kunnen de nabestaanden hierbij aanwezig zijn, in dat geval zal de verstrooiing worden beschouwd als een 'gewone' asverstrooiing, waarbij het vastgestelde tarief van toepassing is. In de overige gevallen zullen geen kosten bij de nabestaanden in rekening worden gebracht.

Indien de nabestaanden niet over de vrijgekomen urn willen beschikken, zal deze worden afgevoerd en vernietigd.

3. Actief administratiebeheer

Bij de optimalisatie van de begraafplaatsadministratie is een aantal aandachtspunten dat de komende periode ter hand zal worden genomen. De optimalisatie van de begraafplaatsadministratie zal op onderstaande wijze worden uitgevoerd.

- Koppeling GBA

De gegevens van de nabestaanden worden geactualiseerd door middel van een nieuwe koppeling van de begraafplaatsadministratie met de gemeentelijke basisadministratie (GBA). Door middel van deze koppeling worden de authentieke gegevens uit de GBA overgenomen in de begraafplaatsadministratie. Verouderde gegevens worden hierbij automatisch geactualiseerd.

Uitvoering: november 2011

De koppeling met de GBA zal ertoe leiden dat ook in de toekomst de gegevens actueel blijven. Hierdoor kan slagvaardiger worden opgetreden bij de communicatie met nabestaanden, bijvoorbeeld met betrekking tot verlenging van het grafrecht. Hierdoor kan voortaan aan de wettelijke bepalingen worden voldaan, die hierbij van toepassing zijn. Daarnaast kunnen grafrechten sneller worden geïnd, hetgeen een positief effect zal hebben op het financiële beheer.

- Controletoets volledigheid gegevens

Bij de (lopende) administratieve inventarisatie op begraafplaats Kalkestraat is gebleken dat er onvolkomenheden voorkomen ten aanzien van de geregistreerde grafsoort. Het betreft voornamelijk gegevens die onbekend waren bij de digitalisatie van de begraafplaatsadministratie. Daarnaast zijn er graven waarvan, vanwege het ontbreken van de benodigde gegevens, een automatische koppeling met de GBA niet mogelijk is.

Er zal voor alle begraafplaatsen een extra toets worden uitgevoerd, waarbij de ingevoerde gegevens worden gecontroleerd door vergelijking met het analoge dossier.

Voor de graven waarvoor een automatische koppeling met de GBA niet tot stand is gekomen, wordt geprobeerd om de koppeling handmatig tot stand te brengen.

De controletoets resulteert in situatie waarin alle bekende gegevens van graven en nabestaanden zijn verwerkt in het geautomatiseerde systeem. Daarnaast is er een overzicht van graven per begraafplaats waarvan de noodzakelijke gegevens in het geautomatiseerde systeem ontbreken.

Uitvoering:

	<i>Begraafplaats</i>	<i>afroding</i>
1.	Kalkestraat	15 december 2011
2.	Markstraat	1 mei 2012
3.	De Hoef	15 juni 2012
4.	Dalwagenseweg	1 september 2012
5.	Nedereindsestraat	15 september 2012
6.	Hiense kerk	1 oktober 2012

- Oproep

Voor de graven waarvan de noodzakelijke gegevens ontbreken zal nader onderzoek worden verricht door middel van een oproep bij het graf, een oproep bij de ingang van de

begraafplaats en een oproep in de media. Deze oproep zal plaatsvinden tijdens de uitvoering van de administratieve inventarisatie van de belangstelling voor graven, die per begraafplaats wordt uitgevoerd als inhaalslag (zie navolgend).
Uitvoering: zie navolgend ('Achterhalen belangstelling graven')

- Achterhalen belangstelling graven

Om de belangstelling voor een graf in beeld te hebben wordt een actief administratiebeheer toegepast. Nabestaanden worden tijdig benaderd. Hierbij zullen vanaf heden de wettelijke termijnen worden aangehouden.

In de loop der jaren is een achterstand ontstaan. Deze achterstand zal door middel van een administratieve inventarisatie worden weggewerkt (inhaalslag). Hierbij zullen alle bekende rechthebbenden persoonlijk worden aangeschreven. Rechthebbenden waarvan de gegevens ontbreken zullen worden opgeroepen door middel van een oproep bij het graf, een oproep bij de ingang van de begraafplaats en een oproep in de media.

De inhaalslag vindt gefaseerd plaats. De prioriteit daarbij wordt bepaald door de behoefte aan capaciteitsuitbreiding door middel van ruimen. Na afronding van de administratieve inventarisatie kan worden bepaald welke graven in aanmerking komen voor ruiming en heruitgifte

Uitvoering:

	<i>Begraafplaats</i>	<i>start</i>	<i>afronding</i>
1.	Kalkestraat	2010	1 juli 2012
2.	Markstraat	2012	eind 2013
3.	De Hoef	2012	eind 2013
4.	Dalwagenseweg	2013	eind 2014
5.	Nedereindsestraat	2013	eind 2014
6.	Hiense kerk	2013	eind 2014

- GIS - koppeling

Het administratiepakket wordt gekoppeld aan de digitale tekeningen van de begraafplaatsen (GIS-koppeling). De gegevens uit de begraafplaatsadministratie kunnen daardoor ook via digitale tekeningen worden opgevraagd. Het biedt o.a. mogelijkheden om de communicatie met de grafmakers aanzienlijk te verbeteren omdat communicatie wordt ondersteund met kaartmateriaal met gegevens die rechtstreeks uit de begraafplaatsadministratie wordt gegenereerd. Het risico op fouten neemt daardoor aanzienlijk af. De tekeningen kunnen ook worden gebruikt om managementinformatie te visualiseren, zoals het voorkomen van lege graven en nissen, de leeftijdopbouw van in gebruik zijnde graven, de ligging van graven en nissen waarvan het grafrecht is verstreken, de mogelijkheden tot ruiming en herinrichting, etc.

Uitvoering : 2012

4. Juridische status graven onbepaalde tijd

Op alle begraafplaatsen zijn in het verleden graven uitgegeven voor onbepaalde tijd. Deze graven komen in principe niet in aanmerking voor ruiming en heruitgifte.

Op dit moment is gedeeltelijk in beeld welke graven het betreft. Het beeld is niet volledig en niet actueel.

Het is denkbaar dat nabestaanden van graven voor onbepaalde tijd geen belangstelling meer

hebben voor het graf en het grafrecht willen beëindigen. In dat geval komen deze graven wel in aanmerking voor ruiming en heruitgifte. Er is waarschijnlijk ook een gedeelte waarvan de rechthebbende is overleden en waarvoor geen nieuwe rechthebbende is/wordt gevonden. In veel gevallen kan (op basis van voorwaarden uit de beheersverordening die van toepassing was bij uitgifte van het graf) het grafrecht door het college (of de burgemeester) worden beëindigd. Ook in dat geval komen de graven in aanmerking voor ruiming en hergebruik. Daarnaast zal er een gedeelte zijn waarvan de rechthebbende onbekend is en waarvan (dus) niet bekend is of er nog belangstelling is voor het graf. In principe (juridisch) moeten deze graven in stand worden gehouden. Het bestuur kan in dat geval echter overwegen om ook deze graven te beschouwen als graven waarvan het grafrecht is beëindigd. Een wijziging van de juridische status, zoals hierboven is beschreven, zal telkens ter besluitvorming aan de raad worden voorgelegd. Bij het ruimen van deze graven worden de stoffelijke resten op een zodanige wijze bijeen gebracht in een verzamelgraf dat deze –in geval zich alsnog iemand zou melden- uit het verzamelgraf kunnen worden teruggenomen en opnieuw kunnen worden begraven. Een alternatief voor deze werkwijze is de instandhouding van deze graven. Uiteindelijk zal er een aantal graven zijn, dat is uitgegeven voor onbepaalde tijd en dat moet worden behouden. Deze graven zijn zo lang het grafrecht loopt niet bruikbaar voor heruitgifte. Bij de bepaling van de begraafcapaciteit voor de lange termijn worden deze graven buiten beschouwing gelaten.

5. Cultuurtechnische aspecten

Op de begraafplaatsen Kalkestraat en De Hoef en het niet opgehoogde deel op Markstraat wordt op dit moment in één laag begraven (enkeldiep), omdat een te hoge grondwaterstand het begraven in twee lagen niet toelaat.

Voor een optimale lijkvertering is toetreding van zuurstof tot de stoffelijke resten noodzakelijk. Indien wordt begraven in een bodem, waarin de stoffelijke resten gedurende een langere periode in een natte (met grondwater verzadigde) grondlaag liggen, wordt een optimale lijkvertering belemmerd. In het Besluit op de lijkbezorging zijn wettelijke bepalingen opgenomen ten aanzien van de ligging van een graf ten opzichte van het grondwater (Bib, art. 5). Op basis van meetresultaten van een reeds afgerond onderzoek naar de grondwaterstanden kan worden geconcludeerd dat ook nu (bij enkeldiep begraven) op een aantal plaatsen op de drie actief in gebruik zijnde begraafplaatsen niet aan de wettelijke bepalingen wordt voldaan. Op de oudere delen op de begraafplaatsen Markstraat en De Hoef is het grondwaterpeil in principe zelfs te hoog om aan de wettelijke bepalingen voor het begraven in één laag te kunnen voldoen.

Het besluit om nog grotendeels te begraven in één laag (in plaats van in twee lagen) betekent dat op delen van de begraafplaatsen (Markstraat, De Hoef en Kalkestraat) een belangrijk deel van de begraafcapaciteit niet kan worden benut.

Hierbij wordt opgemerkt dat de onderzoeksresultaten het beeld geven van één jaar. Om een beter representatief beeld van de gemiddelde situatie te kunnen vormen zal de komende jaren (2012 – 2014) het grondwaterpeil op de begraafplaatsen Markstraat, De Hoef en Kalkstraat opnieuw worden gemeten.

Om de situatie mogelijk te verbeteren zal nader technisch onderzoek plaatsvinden naar de mogelijkheden om het grondwaterpeil op de drie genoemde begraafplaatsen structureel te verlagen (bijvoorbeeld door middel van het ophogen van terreinen of het aanbrengen van drainage). Daardoor kan mogelijk een voldoende drooglegging worden gegarandeerd voor het begraven in één laag en eventueel zelf in twee lagen, indien ook de onderste laag van het

nieuwe (opgehoogde) deel op De Hoef bruikbaar is voor begraven. Daardoor zou de begraafcapaciteit op deze begraafplaats aanzienlijk toenemen.

Bij het onderzoek zullen de aanvullende meetresultaten van de grondwaterpeiling worden betrokken. Het onderzoek moet aantonen welke maatregelen technisch en financieel haalbaar zijn en wat het effect is van de maatregelen op de beschikbare begraafcapaciteit. Op basis van de resultaten van het onderzoek kan worden bepaald in welke mate er op termijn een efficiëntere capaciteitsbenutting mogelijk is. Een verbetering kan leiden tot een beperking van een eventuele uitbreidingsbehoefte op langere termijn.

6. Historisch waardevolle graven

Een eerste inventarisatie van alle historisch en funerair waardevolle graven en gedenktekens op alle gemeentelijke begraafplaatsen is afgerond. De conclusies en aanbevelingen uit de inventarisatie leiden tot een definitief voorstel voor de graven die worden geplaatst op de lijst van historisch waardevolle gedenktekens. Graven op deze lijst worden niet geruimd na beëindiging van het grafrecht of de gebruikstermijn.

Er wordt een plan opgesteld voor behoud historische graven met de afweging tussen

- graven ter plaatse volledig in stand houden (inclusief ondergrondse delen) of
- ondergrondse delen ruimen en bovengrondse historische delen bijeen brengen op een centrale plaats en deze als zodanig inrichten (benadrukken historische waarden).

De gekozen werkwijze ten aanzien van de historisch waardevolle graven leidt ertoe dat er een aantal graven is aangewezen dat niet voor heruitgifte in aanmerking komt. Naarmate dit aantal groter is zal de effectiviteit van de capaciteitsbenutting afnemen. Bij de uiteindelijke bepaling van de te behouden historisch waardevolle graven zal dit aspect een zwaarwegend criterium zijn. Op de begraafplaatsen waar op de lange termijn –na eventuele toekomstige herinrichtingen- een capaciteitskrapte wordt verwacht zal het aantal te behouden historisch waardevolle graven tot een minimum worden beperkt.

Graven op de lijst worden door de gemeente (eventueel gerestaureerd en) onderhouden.

Hiertoe zal een onderhoudsplan worden opgesteld, zodat de financiële consequenties in beeld worden gebracht. Op basis hiervan zullen de benodigde financiële middelen worden gereserveerd.

Nadat graven na beëindiging van het grafrecht of de gebruikstermijn op deze lijst worden geplaatst, zal een zorgvuldige communicatie plaatsvinden met nabestaanden.

7. Invloeden van buitenaf

7.1 *Crematorium Medel*

Als sinds enige tijd zijn er voorbereidende plannen voor de realisatie van een crematorium op bedrijventerrein Medel in Tiel. De bouw van het crematorium start naar verwachting begin 2012. Op dit moment is in het westelijk Rivierengebied een dergelijke voorziening nog niet aanwezig, waardoor men is aangewezen op de dichtstbijzijnde crematoria in Beuningen of Vlijmen. De relatief grote afstand tot een crematorium kan gedeeltelijk een oorzaak zijn voor het lage aantal asbestemmingen op de gemeentelijke begraafplaatsen in Neder-Betuwe. Het is denkbaar dat door de realisatie van het crematorium in Medel het aantal asbestemmingen op de begraafplaatsen in de gemeente Neder-Betuwe zal toenemen. Dit kan leiden tot een grotere behoefte aan urnengraven en urnennissen. Het is mogelijk dat deze ontwikkeling van invloed is op de het aantal 'gewone' begravingen (van niet-gecremeerde stoffelijke resten). Een toename van het aantal asbestemmingen kan leiden tot een afname van het aantal gewone begravingen.

7.2 *Bijzondere begraafplaatsen*

Binnen de gemeente Neder-Betuwe liggen drie bijzondere begraafplaatsen:

- Begraafplaats van de Hervormde Gemeente van Ochten;
- Begraafplaats aan De Oudesteeg in IJzendoorn;
- Begraafplaats Hervormde gemeente van Echteld.

Ontwikkelingen op deze begraafplaatsen kunnen van invloed zijn op de behoefte op de gemeentelijke begraafplaatsen. De gemeente heeft in oktober 2008 gesprekken gevoerd met de besturen van deze begraafplaatsen om een beeld te kunnen vormen van het beheer van deze bijzondere begraafplaatsen. Het overleg heeft onder andere geleid tot een inzicht in de situatie ten aanzien van de behoefte en capaciteit op deze begraafplaatsen. De gemeente Neder-Betuwe zal regelmatig (ca. 1x per 5 jaar) overleg voeren met de bestuurders van de begraafplaatsen om op de hoogte te blijven van de ontwikkelingen op deze begraafplaatsen. Daardoor kan tijdig het effect worden bepaald op de behoefte op de gemeentelijke begraafplaatsen en kan hierop worden ingespeeld.

8. Behoeft en capaciteit asbestemmingen

Het aantal asbestemmingen is erg laag. In 2010 bestonden deze slechts uit 2 asverstrooiingen op begraafplaats De Hoef. Uit de bepaling uit 2008 bleek dat op korte termijn een uitbreiding van de urnenmuur op de begraafplaats Kalkstraat noodzakelijk is. Deze uitbreiding zal op korte termijn worden uitgevoerd en zal bestaan uit de realisatie van een nieuwe urnenmuur met een capaciteit van ca. 20 nissen. Naar verwachting kan daarmee de komende ca. 10 – 15 jaar in de behoefte worden voorzien

Op de begraafplaatsen De Hoef en Markstraat kan op basis van recente behoefte (2003-2007) respectievelijk tot ca. 2024 en 2035 in de behoefte worden voorzien. Zoals reeds is aangegeven zijn er diverse ontwikkelingen die een directe invloed op de behoefte kunnen hebben.

9. Regelgeving

De aanpassingen van het gemeentelijk begraafplaatsenbeleid, zoals die in dit plan zijn beschreven, leiden tot een aanpassing van de huidige beheersverordening, de legesverordening en de nadere regels. In de toekomst zal naar verwachting periodiek (globaal elke 10 jaar) de beheersverordening worden geactualiseerd op basis van praktijkervaringen en ontwikkelingen op het gebied van begraafplaatsbeheer in het algemeen.

10. Communicatie

Bij de uitvoering van het begraafplaatsenbeleid is de communicatie met nabestaanden en andere belanghebbenden van groot belang. Alle communicatie activiteiten zullen worden vastgelegd in een communicatieplan.

- De uit te voeren administratieve inventarisaties vragen om een actieve bijdrage van de burgers. Om die reden is het van belang de burgers op een positieve manier te betrekken bij het proces. Communicatie is daarbij van essentieel belang. Als voorbereiding op de nog uit te voeren administratieve inventarisaties zal een communicatieplan worden opgesteld, waarbij de verschillende stappen gedurende het gehele traject duidelijk in beeld worden gebracht en waarbij wordt aangegeven welke vormen van communicatie hierbij zullen worden toegepast.
- In het communicatieplan zal ook een procedure worden opgenomen hoe in de toekomst zal worden omgegaan met de communicatie met derden, zoals bijvoorbeeld

uitvaartverzorgers. Zij zijn vaak het eerste aanspreekpunt voor nabestaanden en hebben een belangrijke rol bij het informeren van nabestaanden. Juiste en volledige informatie zal leiden tot een effectievere werkwijze bij het administratiebeheer. Bijvoorbeeld in geval een rechthebbende overlijdt, zijn de uitvaartverzorgers de aangewezen partij om de nabestaanden er op te wijzen dat er een nieuwe rechthebbende moet worden aangewezen. Zij moeten hierbij benadrukken dat er een actieve rol is voor de nabestaanden. Hiermee moet worden voorkomen dat ook in de toekomst de gemeente in dergelijke situaties steeds opnieuw zelf actief op zoek moet naar een nieuwe rechthebbende.

- Ten behoeve van de algemene communicatie met nabestaanden, bijvoorbeeld bij de uitgifte van een graf of bij de verlenging van een grafrecht, zullen de toe te passen documenten worden gestandaardiseerd en automatisch worden gekoppeld aan de geautomatiseerde begraafplaatsadministratie en andere gemeentelijke systemen. Hierdoor wordt het risico op fouten aanzienlijk verminderd, waardoor de kwaliteit van de administratieve afhandeling ten aanzien van de gemeentelijke begraafplaatsen wordt verbeterd.

11. Ruimtelijke kwaliteit: onderzoek mogelijkheden versoering beeldkwaliteit

11.1 *Onderhoud*

Het onderhoud op de begraafplaatsen is uitbesteed aan derden op basis van een onderhoudsbestek. Het onderhoudsbestek garandeert een gelijkwaardig onderhoudsniveau op alle begraafplaatsen. Voor elke beheergroep worden op alle begraafplaatsen jaarlijks dezelfde onderhoudsmaatregelen uitgevoerd. Het onderhoudsniveau op alle begraafplaatsen zal worden verlaagd ten opzichte van de huidige situatie om kosten te besparen. Daarbij is gekozen voor een vorm waarbij op sommige delen (bijvoorbeeld de oudere delen van de begraafplaatsen) het onderhoudsniveau wordt verlaagd.

Het voornemen zal nader worden uitgewerkt, waarbij nader onderzoek wordt uitgevoerd om de mogelijkheden in beeld te brengen voor verlaging van het onderhoudsniveau op de begraafplaatsen, de gevolgen daarvan voor de beeldkwaliteit en het effect daarvan op de begraafplaatsexploitatie.

11.2 *Oude begraafplaatsen*

Op de begraafplaatsen Dalwagenseweg, Nedereindsestraat en Hiense kerk zal geen uitgifte van nieuwe graven meer plaatsvinden. Op deze begraafplaatsen zal in eerste instantie alleen een bovengrondse ruiming worden uitgevoerd. Van de graven waarvan het grafrecht is beëindigd (particuliere graven) of waarvan de uitgiftetermijn is verstreken (algemene graven) zullen de aanwezige gedenktekens worden verwijderd. De ondergrondse delen zullen voorlopig niet worden geruimd. Deze graven zullen door de gemeente worden onderhouden. De graven worden ingezaaid met gras, waardoor de onderhoudskosten tot een minimum zullen worden beperkt en het groene karakter van de begraafplaatsen wordt versterkt. Na verloop van tijd zullen er steeds meer graven bovengronds worden geruimd, waardoor langzaam een meer parkachtig beeld zal ontstaan.

De functie begraven zal op termijn op deze begraafplaatsen komen te vervallen. De begraafplaatsen zullen een parkfunctie gaan vervullen: openbare gedenkparken met voornamelijk een funerair historische waarde. Het beheer en onderhoud van deze

begraafplaatsen zal op termijn worden opgenomen in het beheer van het openbaar groen en zal derhalve geen onderdeel meer uitmaken van de exploitatiebegroting van de gemeentelijke begraafplaatsen. De exploitatiebegroting van de begraafplaatsen zal dan alleen betrekking hebben op de drie begraafplaatsen waar actief wordt begraven.

De oudere begraafplaatsen genereren nog inkomsten uit lopende grafrechten. Deze inkomsten zullen langzaam afnemen. Daarom zal worden gekozen voor een gefaseerde overgang, waarbij de komende jaren nog een gedeeltelijke toerekening van deze kosten aan de exploitatiebegroting van de begraafplaatsen zal plaatsvinden. De toerekening van kosten en de gefaseerde overgang naar de toekomstige situatie zal worden uitgewerkt in een meerjarenplan.